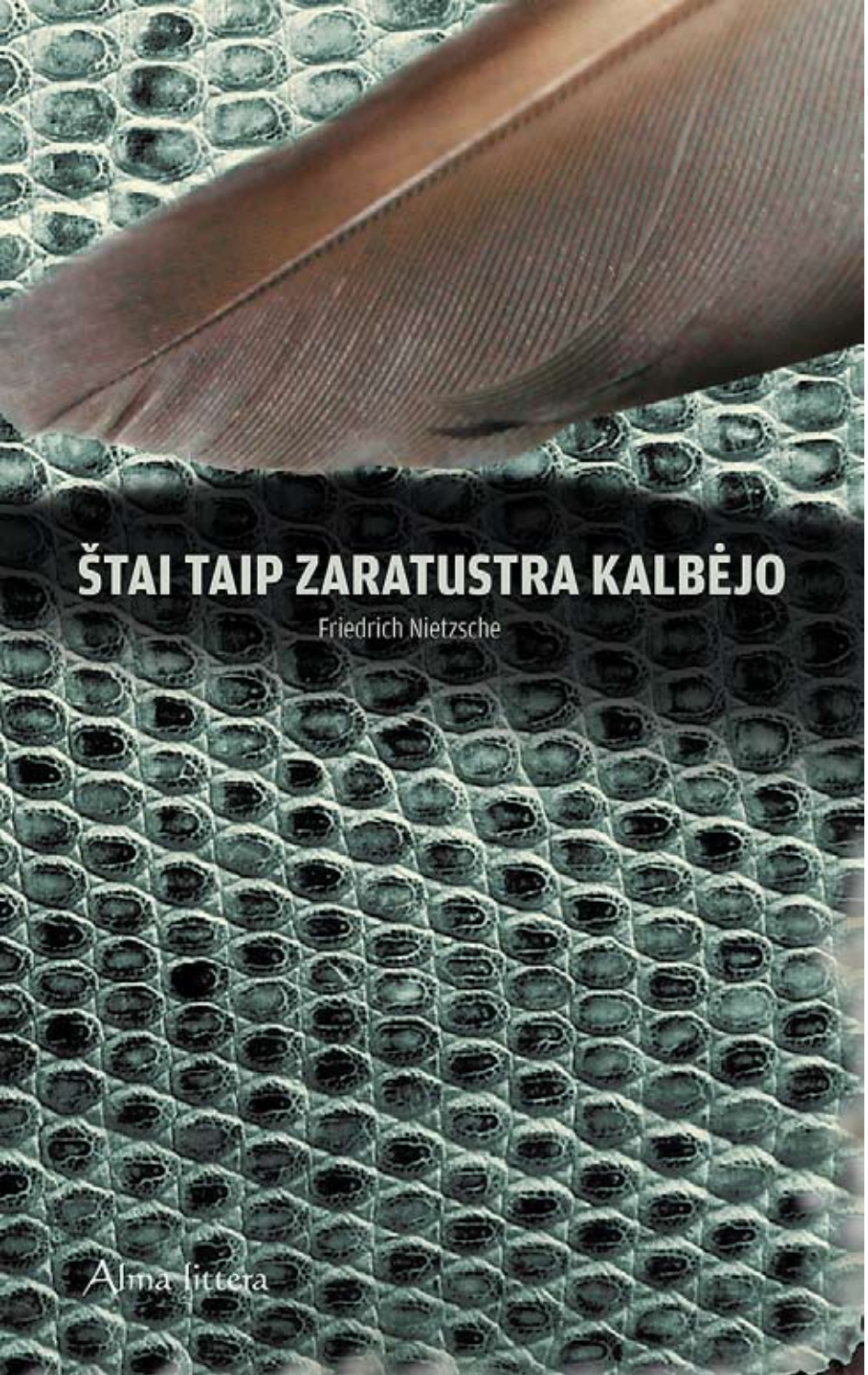




ŠTAI TAIP ZARATUSTRA KALBĖJO

Friedrich Nietzsche

Alma littera

IŽANGINĖ ZARATUSTROS PRAKALBA
APIE ANTŽMOGĮ IR PASKUTINIJĮ ŽMOGŲ

I

Kai trisdešimties metų Zaratustra sulaukė, paliko tėviškę, gimtinės ežerą ir pasišalino į kalnus. Čionai patyrė jis palaimą sielos ir vienatvės, ir dešimt metų jam tai nepabodo. Tačiau galop Zaratustra pajuto, kaip jo pasikeitė širdis, – ir vieną rytą jis pakilo auštant, prieš saulę atsistojo ir taip į ją prabilo:

„Tu šviesuly didysis! Kokia gi būtų tavo laimė, jei neturėtum tų, kuriems siunti tu šviesą savo!

Tu dešimt metų kildavai aukštyrų prie šios landynės: tau šviesti būt įgrisę ir kelią šį keliauti, jei čia manęs nebūtų buvę, erelio ir gyvatės mano.

Tačiau mes laukdavome čia tavęs kiekvieną rytą, primdavome gausią tavo šviesą ir siūsdavome tau už tai palaiminimo ženklą.

Ir štai! Man įkyrėjo mano išmintis kaip bitei tai, kuri medaus per daug pririnko, man rankų reikia tų, kurios prašyti tiesias.

Dalyti, dovanoti aš norėčiau tol, kol visiems išminčiams kvailystės jų pasidarys juokingos, o vargšų širdis vėl pradės pačių jų turtas džiuginti.

Todėl žemyn man reikia leistis, kaip tu kas vakarą darai, kai nueini už jūrų vandenų ir dar į požemio pasaulį savos šviesos nugabeni – tu šviesuly dosnusi!

Tad kaip ir tu turiu aš *nusileisti*¹, kaip žmonės sako, pas tuos, kurių širdis manoji geidžia.

Palaimink tad mane, akie ramybės, kuri ir laimę didžią gali regėti be pavydo!

Suteik palaiminimą taurei, kuri jau liejas per kraštus, kad auksu vandenys iš jos tekėtų ir atspindį tavos aistros po platuji pasaulį išnešiotų!

Žiūrėki štai! Taurė šitoji jau ištuštėti pasirengus, o pats Zaratustra vėl žmogumi pasidaryti nori.“

Ir šitaip prasidėjo nusileidimas Zaratustros.

2

Jis leidosi kalnų atšlaite vienas: nė dvasios pakeliui gyvos nepasitaikė. Bet vos įkėlė girion koją, staiga išvydo senį, kuris išėjęs buvo iš šventos trobelės šaknelių maistui pasirinkti. Ir senis tarė Zaratustrai:

„Pažįstamas man šis keleivis: prieš metų nemažai pro šitą vietą jis praėjo. Zaratustra jo vardas buvo, tačiau dabar jis pasikeitęs.

Tada tu savo pelenus nešei į kalnus², o šiandien gal jau ugnį į slėnius nešti pasirengęs? Ar nebijai bausmės kaip kurstytojas susilaukti?

Taip, atpažįstu Zaratustrą. Jo žvilgsnis tyras, o lūpos šleikštulio neturi slėpiningo. Ar jis negrįžta iš tenai kaip akrobatas?

Kitoks yra Zaratustra, vaiku jis virtęs, atbudęs jis dabar: ką veiksi ten pas tuos, kurie mieguos paskendę?

Lyg ta žuvelė vandeny tu gyvenai vienvėj, ir jūros bangos nešė tavo kūną. O varge mano, nejau į sausumą žadi išlipti? Nejaugi vėl tampysi savo kūną?“

Zaratustra jam taip atsakė: „Aš žmones myliu.“

„O aš kodėl, – šventasis tarė, – į girią išėjau, į šitą nykumą klaikiausią? Ar ne todėl, kad žmones aš taip pat per daug mylėjau?

Dabar aš Dievą myliu: žmonių jau ne. Žmogus man pernelyg netobula būtybė. Ir meilė žmogui pražūtį man reikštų.“

Zaratustra atsakė: „Kam apie meilę čia kalbėti! Aš dovaną žmonėms nešu!“

„Neduok jiems nieko, – patarė šventasis. – Verčiau nuo jų pečių nuimk ką nors ir nešk drauge tą naštą – tai jiems patiks labiausiai: jei tau bus malonumo kokio!“

Ir jei žadi jiems duoti, tai duoki ne daugiau kaip išmalda ir dar priversk, kad patys jos prašytų!“

„O ne, – Zaratustra atsakė, – man išmaldų dalinti neišcina. Tam aš nesu dar tiek nusigyvenęs.“

Šventasis tik pasijuokė iš Zaratustros ir taip toliau kalbėjo: „Žiūrėki tad, kad tuos lobius jie iš tavęs priimtų! Įtartini jiems atsiskyrėliai atrodo, ir jie negali patikėti, kad mes ateiname jiems dovanoti.“

Jiems netgi žingsniai mūsų per daug jau vienišai gatve nuaidi. Ir kai nakčia jie savo guoly nugirsta einant ką pro šalį, tuoj pagalvoja: kur trenkiasi plėšikas šitas?

Tad neik, sakau, pas žmones, verčiau jau girioj pasiiki! Su žvėrimis verčiau gyvenki! Kodėl nebūti tau tokiam kaip aš – lokiu, sakykim, tarp lokių, paukščių tarp paukščių?“

„O ką šventasis veikia girioj?“ – Zaratustra pasiteiravo.

Šventasis jam atsakė: „Giesmes kuriu ir giedu jas, o kurdamas juokiuos, verkiu, niūniuojau: taip garbinu aš Dievą.“

Giesme, verksmu, juoku, niūniavimu aš garbinu tą Dievą, kuris yra tik mano Dievas. Bet ką tu mums žadi padovanoti?“

Šituos žodžius išgirdęs, Zaratustra nusilenkė šventajam ir šitaip tarė: „O ką gi duoti jums galėčiau! Verčiau skubiai paleiskite mane, kad aš iš jūsų nepaimčiau nieko!“ Taip jie abu, Zaratustra ir senis, savais keliais šypsojami pasuko, lyg du berniukai.

Bet pasilikęs vienas Zaratustra pamanė: „Ar gali šitaip būti! Nejaugi tas šventasis senis toj savo girioj negirdėjo, kad *Dievo nebėra*, kad jis jau *miręs*!“

3

Ir kai Zaratustra atėjo į artimiausią miestą, kuris nuo girių buvo netoli, išvydo turgaus aikštėje žmonių daugybę susirinkus: žinia mat buvo paskelbta, kad žada pasirodyti čia lyno akrobatas. Tada Zaratustra į minią šitaip kreipė:

– *Aš antžmogį jums skelbti noriu.* Žmogus yra būtybė, kurią įveikti reikia. Ką esate padarę, kad įveikta ji būtų?

Būtybės visos stengėsi lig šiol ką nors geresnio už save sukurti: o jūs tik nuoslūgiu šio didžio pakilimo norit būti, pas gyvulius meliau sugrįžti nei žmogų pergalėti ryžtis?

O kas yra beždžionė žmogui? Vieni juokai arba tik gėda begalinė. Tad lygiai tuo pačiu žmogus ir antžmogui privalo būti: vieni juokai arba tik gėda begalinė.

Jūs kelią esate nuo kirmino iki žmogaus nuėję, bet daug dar kirmino išlikę jumyse. Kadaise buvote beždžionės, bet ir dabar žmogus dar tebėra beždžionė, tik už visas kitas didesnė.

Ir netgi tas, kuris iš jūsų daugiausia turi išminties, ir tas yra dvilypis, hermafroditas – iš augalo ir šmėklos. Bet argi aš kviečiu jus augalais ar šmėklomis pasidaryti?

Klausykite, jums antžmogį aš skelbiu!

O antžmogis – prasmė tai žemės. Tegu pačių valia jums sako: „*Tebūna antžmogis prasmė pasaulio!*“

Meldžiu aš jus, o broliai mano, *šiai žemei likite ištikimi* ir netikėkite jūs tais, kurie apie viltis nežemiškas šneka! Nuodus jie bruka jums, ir nesvarbu, ar patys tai suvokia.

Tai paniekos gyvenimui skleidėjai, tai mirštantieji, jau patys nuodo paragavę – nuo jų pavargo žemė: tegul anapus ir keliauja!

Kadaise Dievui nusižengti – tai buvo nuodėmė didžiausia, bet Dievas mirė ir kartu su juo taip pat ir nusižengėliai į nebūtį išėjo. Tačiau dabar baisiausia – žemei nusikalsti ir vertinti labiau negu pasaulio prasmę žarnyną to, kurio ištirti niekas neįstengia!

Seniau su panieka į kūną siela žvelgė: ir toji panieka tuomet vertybė buvo, vertybė, iš visų didžiausia, – o siela geidė kūną matyti liesą, baisų, bado iškankintą. Taip manė ji ištrūkti – iš jo ir žemės.

O siela ši pati dar tebebuvo liesa, baisi ir išbadėjusi: žiaurumas teikė jai didžiulį malonumą!

Tačiau ir jūs, o broliai mano, prašom pasakyti: ką žino jūsų kūnas apie tą savo sielą? Ar ji nėra tik skurdas, purvas, malonumas menkas?

Ir iš tiesų, žmogus – tai upė užteršta. Ir jūra būti reikia, kad upės nešvarios priimti vandenį galėtų ir neprarastumei tyrumo.

Klausykite, aš antžmogį jums skelbiu: jisai yra ta jūra, joje ši jūsų panieka didžiulė nuskesti gali.

O kas yra didžiausias patyrimas? Tai paniekos didžiosios valanda. Tai valanda, kada ir jūsų laimė ims šleikštulį jums kelti – taip pat ir protas, ir dorybės jūsų.

Tai valanda, kada sakysit: „Kas iš tos laimės mano! Tai – skurdas, purvas, malonumas menkas. Tačiau juk laimė mano turėtų pačią būti teigti!“

Tai valanda, kai jūs kalbėsit: „Kas iš to proto mano! Ar trokšta jis žinių, kaip liūtas geidžia maisto? Tai – skurdas, purvas, malonumas menkas!“

Tai valanda, kada kartosit: „Kas iš dorybių mano! Dar įtūžio jos nesukėlė. Kaip pavargau nuo gėrio ir nuo blogio savo! Ir visa tai – vien skurdas, purvas, malonumas menkas!“

Tai valanda, kai jūs paklausit: „O kas iš teisingumo mano? Neįžvelgiu, kad būčiau aš anglis ir žaizdras. O teisingasis – tai anglis ir žaizdras!“

Tai valanda, kada sušuksit: „Kas iš gailestingumo mano! Ar jis nėra tas kryžius, kur kala tuos, kas žmones myli? Tačiau gailestingumas mano – tai ne kalimas joks prie kryžiaus“.

Ar taip jau esate kalbėję? Ar esate jau šitaip šaukę? O, kad aš jus taip šaukiančius girdėjęs būčiau!

Ne jūsų nuodėmės – tai jūsų santūrumas šaukiasi dangaus, jo šaukiasi šykštumas jūsų nuodėmingas!

Kur žaibas tas, kuris jus lyžtelėtų liežuviu savuoju? Kur toji beprotybė, kuria paskiepyti visus reikėtų?

Klausykite, aš antžmogį jums skelbiu: tai jis tas žaibas, jis ta beprotybė!

Kai kalbą šią Zaratustra sakyti baigė, kažkas sušuko iš minios: „Užtektinai mes prisiklausėme šio akrobato, tegu dabar jis savo meną rodo!“ Iškart visa minia juokais pratrūko – ji juokėsi iš Zaratustros. O lyno akrobatas, pamanęs, kad šie žodžiai jam skirti, nedelsdamas pradėjo savo darbą.

4

O pats Zaratustra, žiūrėdamas į minią, stebėjosi be galo. Tada jis taip jai tarė:

– Žmogus – tai lynas, nutiestas tarp gyvulio ir antžmogio, tai lynas virš bedugnės.

Tai kelias į anapus pavojingas, kelionė pavojinga, žvelgimas atgalios tai pavojingas, virpėjimas ir sustojimas pavojingas.

Žmogus – jis tuo be galo didis, kad tiltas jis yra, o ne joks tikslas: ir jeigu verta žmoguje ką nors mylėti, tai būtent tai, kad jis yra *ėjimas* ir *žlugimas*³.

Aš myliu tuos, kurie kitaip gyventi neištengia, tik jaustis žlungančiais, o iš tikrųjų jie anapus eina.

Aš myliu niekintojus, nes jie ir gerbti geba, ir kito kranto trokšta.

Aš myliu tuos, kurie žlugimo ir saviaukos motyvų ne už žvaigždžių anapus ieško, o tuos, kurie save aukoja žemei, kad ateity ji priklausyti antžmogiui galėtų.

Aš myliu tą, kuris gyvena, kad pažinimo siektų, – kuriam pažinti magą, kad antžmogis gyventų. Taip jis žlugimo savo geidžia.

Aš myliu tą, kuris darbuojasi ir kuria, kad pastatytų antžmogiui namus, parengtų žemę, gyvulius bei augalus jo atėjimui: nes taip mirties jis savo geidžia.

Aš myliu tą, kuris dorybę savo myli, nes ji yra žlugimo noras, taip pat strėlė troškimo.

Aš myliu tą, kuris nė lašo dvasios sau nepasilieka, o nori pats dvasia savos dorybės būti, nes taip jis kaip dvasia per tiltą žengia.

Aš myliu tą, kuris dorybę savo paverčia potraukiu ir lemtimi žiauria: jis šitaip dėl dorybės gyventi dar ir jau nebegyventi nori.

Aš myliu tą, kuris dorybių ne tiek jau daug turėti trokšta. Viena dorybė esti už dvi dorovingesnė, nes ji yra didesnis mazgas, kurio kabinasi likimas.

Aš myliu tą, kurs sielos savo netausoja⁴, kuris nelaukia padėkos nei pats dėkoti linkęs: jis visada tik dovanoja, savęs nepaiso.

Aš myliu tą, kurį užplūsta gėdos jausmas, kai mestas žaidime kauliukas jam laimę rodo, o pats tada nustebęs klausia: bene žaidėjas aš esu nedoras? – nes savo pražūtis jis nori.

Aš myliu tą, kuris nusako aukso žodžiais darbus būsimuosius ir visuomet daugiau padaro, negu yra žadėjęs, nes geidžia jis žlugimo savo.

Aš myliu tą, kuris pateisina ir būsimuosius, ir buvusius išgano, nes nuo dabar gyvenančiųjų jis žūti pasirengęs.

Aš myliu tą, kuris ir Dievą savo baudžia, nes jis tą Dievą myli: juk nuo rūstybės šito Dievo turės į nebūtį keliauti.

Aš myliu tą, kurs turi sielą, kuri net sužeista tauri išlieka, – kuris gyvenimą aukoti pasirengęs, nors ir dėl menko jaudulio krūtinės: taip noriai žengia jis per tiltą.

Aš myliu tą, kam siela liejas per kraštus, kad net ir pats save pamiršta, ir kuriame visi daiktai suranda vietą: taip tie daiktai jo žlugimu pavirsta.

Aš myliu tą, kuris laisva dvasia gyvena, ir tą, kas laisvas širdimi yra: tad jo galva tėra tiktai širdies žarnynas, o jo širdis į pražūtį jį stumia.

Aš myliu tuos, kurie yra lietaus lašai apsunkę, pavieniai krintantys iš juodo debesies, kuris viršum žmonijos

tyro: lašai tie žaibą pranašauja, paskui kaip pranašai išnyksta.

Žiūrėkite, esu to žaibo pranašas ir tas iš debesies sunkysis lašas: o žaibas šitas *antžmogis* vadinasi.

5

Pasakęs šiuos žodžius ir vėl apžvelgęs minią, Zaratustra nutilo. „Štai stovi jie ir juokiasi, – galvojo jis, – manęs jie nesupranta, ne toms ausims šie mano žodžiai.

Galbūt pirma ausis išmalti jiems derėtų, kad akimis girdėti jie išmoktų? Gal lyg litaurais mušti imti ar tarsi kunigui pamokslą atgailos sakyti? O gal jie tik lementoju tesugeba tikėti?

Bet turi jie kažką, kuo taip didžiuojasi. Kaip jie vadinami tai, kas išdidžius juos daro? Švietimas – štai tas vardas, tai nuo ožkaganių juos skiria.

Todėl nemiela jiems girdėti, kai žodį „panieka“ jų atžvilgiu vartoju. Tada į išdidumą jų aš kreipsiuos.

Kalbėsiu apie tą, kurį jie niekina labiausiai: o tai yra *žmogus paskutinysis*.“

Ir taip Zaratustra vėl miniai tarė:

– Atėjo metas, kad žmogus sau tikslą keltų. Atėjo metas, kad jisai vilties didžiausios daigą pasodintų.

Dirva jo dar ganėtinai našumo turi. Tačiau ilgainiui ir jinai pasidarys skurdi ir nederlinga, ir aukštas medis jau nebegalės išaugti.

O varge! Jau artėja dienos, kai savo ilgesio strėlės žmogus nebeiššaus aukščiau už žmogų, ir lanko jo templė dūzgėti liausis!

Aš jums sakau, chaoso savyje dar būtina turėti, kad žvaigždė šokančią išiebtum. Aš jums sakau, chaoso šito jums kol kas netrūksta.

O varge! Jau laikai ateina, kada žmogus daugiau žvaigždės jokios nebeižiebs. O varge! Artinas žmogaus paniekinčiausio metas, kada jis pats savęs jau niekinti nebegebės.

Žiūrėkite! Štai rodau jums aš *žmogų paskutinį*.

„Kas meilė? Kas kūryba? Troškimas kas? Ir kas žvaigždė?“ – žmogus taip paskutinis klausia ir mirksi akimis.

Maža tuomet pavirto žemė, ir striksi čia ant jos žmogus paskutinis, kuris į mažą viską verčia. Jo padermės jau neišnaikins niekas, kaip spragės kad įveikti niekas neįstengia; ilgiausiai juk gyvena – žmogus paskutinis.

„Mes laimę esame išradę“, – atšauna žmonės paskutiniai ir vėlei mirksi.

Paliko jie vietas, kur buvo jiems sunku gyventi: nes žmogui reikia šilumos. Dar myli jie kaimyną ir be vaidų neišsiverčia: nes žmogui reikia šilumos.

Susirgti, nepasitikėti jiems nuodėminga: tad vaikščiojama apdairiai. Kvailys, kuris per akmenis ar žmones klupinėja!

Truputį svaigalų ar šiaip kitokio nuodo – ir nugrimzti į malonių sapnų pasaulį. O jei to nuodo kiek daugiau, tada ir maloni mirtis ateina.

Dar dirbama, nes darbas – pramoga. Bet žiūrima, kad varginti ta pramoga neimtų.

Nei klimpstama į skurdą ir nei turtėti ima ūpas: kiekvienu atveju per daug sunkumų. Kas nori dar valdyti? Kas linkęs dar klausyti? Kiekvienu atveju per daug sunkumų.

Ganytojo nėra, o kaimenė viena!⁵ Kiekvienas nori to paties, kiekvienas lygus: o jei kam kyla kitas jausmas, tas savo noru į beprotnamį keliauja.

„Kadais pasaulis visas buvo kvaišas“, – taip teigia išvalgiausi ir mirksena.

Visi dabar protingi ir kuo puikiausiai žino, kas praeity yra įvykę: todėl patyčioms galo nematyti. Vaidai vis nesiliauja, bet susitaikoma netrukus – nes jeigu ne, tuoj vidurius paleidžia.

Kiekvienas savo smagumėlį turi: tik vieną – dienas, kitą – nakčiai, bet sveikata užvis brangiausia.

„Mes laimę esame išradę“, – kartoja žmonės paskutiniai ir vis mirksi.

Čia baigęs prakalba pirmoji Zaratustros, kuri ir „Ižanga“ vadinas, – nes šią akimirką minia nutraukė jo žodžius, džiaugsmu pratrūkus. „Tad duok mums šitą žmogų paskutinį, o Zaratustra, – minia skandavo, – tu padaryk mus žmonėmis tais paskutiniais! Ir mes tau antžmogį padovanosim!“ Minia patenkinta siūbavo ir pliauškino liežuviais. Tačiau Zaratustra nuliūdo ir šitaip savo širdį guodė:

„Manęs jie nesupranta: ne toms ausims šie mano žodžiai.

Per daug ilgai kalnuos gyventa, per daug klausytasi upelių, medžių: todėl dabar kalbu, lyg piemenys jie būtų.

Rami yra manoji siela, šviesi kaip rytmečio kalnynas. Tačiau šie žmonės mąno, jog šaltas aš esu ir pasakoju vien baisias patyčias.

Dabar jie spokso į mane ir juokias, o juokdamiesi neapkenčia. Šalčiu man juokas šitas dvelkia.“

6

Tačiau staiga kažkas nutiko, nes stojo visiška tylą – minia įbedusi akis nuščiuvo. Nes šią akimirką pradėjo darbą lyno akrobatas: dūrelės atsidarė, ir akrobatas žengė lynu, ištemptu tarp bokštų – viršum minios ir virš prekyvietės jisai kybojo. Kai akrobatas lyno vidurį priėjo, dūrelės darsyk atsidarė, pro jas iššoko jaunas vyras, margais drabužiais apsivilkęs, lyg būtų juokdarys, ir skubomis smulkiais žingsniukais nubėgo iš paskos anam. „Pirmyn, greičiau, tu klišiau, – sušuko jis balsu siaubingu, – į priekį marš, tu kuine, spekuliantė, blyškiaveidi! Žiūrėk, kad tau į užpakalį neįspirčiau! Ką čia darai tarp bokštų? Ten viename iš jų vieta tavoji, tave už grotų pasodinti reikia! Tu geresniam, nei pats esi, pastoji kelią!“ – Ir su žodžiu kiekvienu vyrukas prie ano artėjo: ir kai vos žingsnis buvo likęs, įvyko siaubingiausias daiktas, kuris užgniauzė miniai žadą ir akyse sustingdė žvilgsnį: sustaugė šis tarytum velnias ir šoko per tą žmogų, kuris

pastojęs buvo kelią. O tas, pamatęs, kad varžovas laimi, pajuto svaigstant galvą ir jau pusiausvyros neteko; išsprūdo kartis jam iš rankų, o pats greičiau už ją žemyn nuskrėjo, išskėtęs ir rankas, ir kojas. Minia prekyvietėje atrodė tartum jūra, kai ją audra ištinka: nes metės žaibiškai visi į šoną, kiti aukštiečiai atvirto, ir ypač ten, kur kūnas žnegtelti turėjo.

Tačiau Zaratustra ramiai stovėjo, ir kūnas akrobato kaip tik prie kojų jam nudribo, sumaitotas ir sužalotas, bet dar gyvybės nepraradęs. Kai vargšui sąmonė sugrįžo, išvydo Zaratustrą, beklūpantį prie jo ant kelių. „Ką čia veiki? – jis sunkiai pralemeno. – Aš jau seniai žinojau, kad velnias koją man pakišti taikos. Dabar mane į pragarą jis tempia: gal tu gali jam darbą šitą sukliudyti?“

„Prisiekiu tau, drauguži, – Zaratustra atsakė, – nėra šitų dalykų, kuriuos dabar minėjai: nėra nei pragaro, nei velnio. Greičiau neteks gyvybės siela nei kūnas tavo: gali jau nieko nebijoti!“

Žmogus nepatikliai pasižiūrėjo. „Jei tiesą tu sakai, – jis tarė, – tai kai užges gyvybė mano, aš nieko neprarasiu. Esu tad paprasčiausias gyvulys, kurs šokti mušamas išmoko, dažnai negaudamas net maisto.“

„O ne, – Zaratustra atsakė, – pavojumi pelneisi duoną, ir nieko čia nėra niekinga. Dabar nuo savo amato ir žūsti: užtat palaidosiu tave aš savo rankom.“

Ir šiuos žodžius išgirdęs, jau mirštantis nieko neatsakė; tik ranką dar ištiesti pamėgino, tarytum padėkoti jam norėjo.

7

Tuo tarpu ėmė vakarėti ir jau prekyvietės aikštė pritemo: minia netrukus išsiskirstė, nes siaubas ir smalsumas – ir tie pavargsta. Tiktai vienintelis Zaratustra prie mirusiojo dar tebesėdėjo, giliai paskendęs mintyse: taip laiką jis pamiršo. Galiausiai ir naktis atėjo, ir vėjas papūtė žvarbus į veidą. Zaratustra pakilo ir šitaip širdžiai tarė:

„Išties, žūklė man šiandien puikiai sekė! Žmogaus pagauti nepavyko, tikrai lavoną.

Klaiki žmogaus būtis ir vis dar be prasmės: net juokdarys nulemti jo likimą gali.

Aš žmones mokysiu būties suvokti prasmę: o ta prasmė – tai antžmogis, tai žaibas juodo debesies, kuris žmogum vadinasi.

Bet dar esu nuo jų toli toliausiai, mana mintis jų sąmonės dar nepasiekia. Esu žmonėms dar vidurys tarp kvailio ir lavono.

Kaip ši naktis tamsi, taip tamsūs ir kelių keleliai Zaratustros. Eime, tu šaltas ir sustingęs drauge! Nunešiu aš tave tenai, kur savo rankomis palaidosiu kaip dera.“

8

Taip su savim pasikalbėjęs, Zaratustra numirėlį pakėlė, užsivertė ant nugaros ir leidosi kelionėn. Ir šimto žingsnių dar nespėjo paėjėti, kai prisiartinė kažkoks žmogus, kuris į ausį jam kuždėti ėmė. Gi žiū! – žmogus, kuris dabar kalbėjo, tai buvo juokdarys nuo bokšto. „Iš-eik, o, Zaratustra, iš miesto šito, – šnekėjo jam tasai. – Per daug žmonių tavęs čia neapkenčia. Čia nusistatę prieš tave gerieji ir teisieji – tave jie savo priešu, niekintoju laiko; taip pat ir tikrojo tikėjimo išpažinėjai tau neapykanta liepsnoja, – pavojumi minios tave vadina. Ir tavo laimė, kad juokingas miniai pasirodei: ir iš tiesų – kalbėjai tarsi juokdarys. Pasisekė dar tau, kad prie to stipusio šunies prisėdai; kai nusižeminai taip smarkiai, ku-dasių išneši šį kartą. Tad dink iš šito miesto – o jeigu ne, rytoj aš peršoksiu ir per tave kaip gyvas per negyvą“. Pasakęs tai, žmogus kaipmat pradingo; Zaratustra toliau tamsiom gatvelėmis nuslinko.

Prie miesto vartų jis sutiko du duobkasius becinant: deglių apšvietę veidą ir atpažinę Zaratustrą, tie ėmė traukti jį per dantį: „Zaratustra štai išneša negyvą šunį: puiku, kad duobkasiu jis pasidarė! Per švarios mūsų

rankos tą maitą čiupinėti. O gal Zaratustra iš velnio kąsnį pasiglemžti nori? Na, ką gi! Gero apetito! Tik velnias ar nėra vagis gudresnis ir už Zaratustrą! Jis pasivogs abu ir susivers kartu į gerklę!“ Nusikvatojo duobkasiai, artyn suglaudę galvas.

Nė žodžio neprataręs, Zaratustra savais keliais nuėjo. Keliaęs valandą ar dvi ir per girias, per pelkes, išalkusių vilkų staugimo prisiklausęs, ir pats pajuto alkį. Išvydęs vienišą namelį, kuriam spingsulė degė, artyn priėjo ir sustojo.

„Mane užpuola alkis kaip plėšikas, – kalbėjo sau Zaratustra. – Ir puola jis mane tiek giriose, tiek liūnuose, taip pat ir naktį gūdžią.

Keistokos nuotaikos to mano alkio. Dažnai ateina jis tuoj pat pavalgis, o šiandien jo nebuvo visą dieną: kur buvo jis prapuolęs?“

Tokių minčių prislėgtas, jis pasibeldė į vartus. Netrukus senis pasirodė, atkišęs žiburį į priekį. „Kas pas mane nakčia ateina ir man neramų miegą drumsčia?“ – paklausė jis keleivį.

„Ir gyvas, ir negyvas, – Zaratustra atsakė. – Gal duosite ką nors užkrimsti, atsigerti, nes dieną pamiršau tai padaryti. Kas duonos kąsnio alkanam negaili, tas sielą savo atgaivina: taip išmintis juk moko.“

Iėjo senis į trobelę ir greitai vėl sugrįžo; jis padavė jam duonos kriaukšlę ir taurę vyno. „Nekoks išalkėliams čia kraštas, – kalbėjo senis Zaratustrai, – todėl čia išikūriau. Užklysta pas mane žvėris ne vienas ir šiaip žmogus užcina – pas atsiskyrėlių, vienišių. Bet kviesk ir draugą savo užkąst ir atsigerti, jis už tave labiau pavargęs.“ – „Negyvas draugas mano, – Zaratustra atsakė, – vargu pavyks jį įkalbėti.“ – „Tai man visai nerūpi, – niūriai atšovė senis. – Kas į namus manuosius pasibeldžia, tas turi imti tai, ką duodu. Tad valgykit abudu į sveikatą!“

Ir vėl Zaratustra dvi valandas žingsniavo – kur kelias vedė ir kaip žvaigždės rodė: nes jis naktibalda patyręs

buvo ir mėgo žvilgčioti į miegančiųjų veidus. Tačiau kai rytuose dangus paraudo, Zaratustra suprato į girią gūdžią atkeliavęs, kur kelio jokio nebebuvo. Tada numirėlių išspraudė jis į drevę galvūgalyje prie savo guolio – taip nuo vilkų norėjo jį paslėpti, – o pats atsigulė ant žemės samanotos. Kaipmat nugrimzdo į sapnų pasaulį, pavargęs kūnu, tačiau ramių ramiausia siela.

9

Ilgai Zaratustra miegojo, ir ne tik tai rausva aušra, bet jau ir priešpiečių saulutė veidą glamonėjo. Ir kai akis atmerkė, nustebeš žvelgė jis į girią ir į tylą, taip pat ir sau į širdį. Tačiau tuoj pat pašoko, lyg jūrininkas būtų, kuris staiga pamatė žemę, ir džiaugsmui jo nebuvo galo: nes tiesą jis išvydo naują. Ir širdžiai savo taip prabilo:

„Nušvito mano protas: man bendraminčių reikia, ir tik gyvų – ne šiaip kokių lavonų, kuriuos tampau, kur man patinka.

Gyvų man reikia šalininkų, kad eitų jie su manimi, nes patys nori savo bendražygiams būti – ir eitų ten, kur lieps valia manoji.

Nušvito mano protas: ne miniai tu kalbėki, Zaratustar, o savo bendražygiams! Ne piemeniu bandos ir ne šunim Zaratustra pasidaryti turi!

Dėl to esu atėjęs, kad daugelį nuo kaimenės aš nuviliočiau. Teniršta ant manęs banda ir liaudis: te plėšiku aš piemenims vadinsiuos.

Sakau aš piemenims, bet patys jie save gerais, teisingais laiko. Sakau aš piemenims, bet patys jie tikratikiais save vadina.

Pasižiūrėk į tuos geruosius, teisinguosius! Ko neapkenčia jie labiausiai? O to, kas lenteles vertybių jų sudaužo, daužytojo, todėl ir nusikaltėlio jie neapkenčia, – bet tai yra kūrėjas.

Pasižiūrėk į tuos tikratikius visų tikybių! Ko neapkenčia jie labiausiai? O to, kas lenteles vertybių jų sudaužo,

daužytojo, todėl ir nusikaltėlio jie neapkenčia, – bet tai yra kūrėjas.

Kūrėjas ieško šalininkų, bet ne lavonų, – ne kaimeinių, ne tikinčiųjų. Bendrakūrėjų ieško sau kūrėjas, tokių, kurie naujas vertybes rašytų ant naujų lentelių.

Kūrėjas ieško šalininkų, jis derliui imti talkininkų ieško⁶: nes viskas pjūčiai jau yra pas jį prinokę. Tačiau jam trūksta pjautuvų bent šimto: tad rauna vėrpalis jis ir pyksta.

Kūrėjas ieško šalininkų, tik tai tokių, kas pjautuvus pasigalasti moka. Naikintojais juos pavadins ir niekintojais to, kas gera ir kas bloga. Bet jie yra pjovėjai ir šventę švenčiantieji.

Zaratustra bendrakūrėjų, bendrapjovėjų, bendrašventėjų ieško: ką veikti jam su bandomis, piemenimis, lavonais!

O tu, pirmasis mano bendražygi, lik sveikas čia! Neblogą kapą įtaisiau tau drevėje ir nuo vilkų gerai tave paslėpęs būsiu.

Keliai išsiskiria jau mūsų, nes baigęs laikas. Man tarp dviejų aušrų tiesa nauja nušvito.

Nei piemeniu, nei duobkasiu nebūsiu. Kalbų daugiau nebesakysiu miniai: aš paskutinį kartą negyvėliui kalbėjau.

Su tais aš susidėti noriu, kurie yra kūrėjai, derliaus nuėmėjai, švenčiantieji: vaivorykštę parodyti jiems noriu, taip pat ir antžmogio visas pakopas.

Vienišiams aš dainuosiu savo dainą ir tiems, kurie vieni gyvena dviese; ir kas išgirsti negirdėta gali, tam širdį aš apsunkinsiu įdėjęs savo laimės naštą.

Aš tikslo savo siekti pasiryžęs ir aš einu keliu savuoju; o delsiančiuosius, abejojančiuosius, – tuos peršoksiu aš paprasčiausiai. Te kelias mano bus jiems pražūtis lemtinga“.

10

Kol šitaip širdžiai savo Zaratustra kalbėjo, vidurdienį jau saulė rodė; bet čia staiga jis pažvelgė aukštyn – mat virš galvos išgirdo paukščio kryksmą čaižų. Gi žiū! Ore erelis ratais sklandė, po juo gyvatė maskatavo, bet neatrodė, jog jinai pagautas grobis būtų – į draugę jo labiau ji panėšėjo, nes kaklą jam apsvyniojus buvo.

„Tai mano gyvūnėliai!“ – Zaratustra pasakė ir džiaugėsi kuo nuoširdžiausiai.

„Jisai – tai išdidžiausias iš visų gyvūnų, gyvenančių po saule, jinai – visų išmintingiausia iš gyvūnų, gyvenančių po saule – abu jie į žvalgybą išsirengė⁷.

Jie sužinoti nori, ar gyvas dar Zaratustra. Išties, ar aš tikrai dar gyvas?

Man tarp žmonių, kaip patyrimas moko, pavojingiau negu su žvėrimis gyventi, pavojų kupiniais keliais Zaratustra keliauja. Tegu mane šitie gyvūnai veda!“

Ir šiuos žodžius pasakęs, Zaratustra prisiminė, ką girioje šventasis jam kalbėjo, ir atsidusęs savo širdžiai tarė:

„Kad būčiau aš išmintingesnis! Kad būčiau išmintingas kaip ši gyvatė mano!

Bet aš juk neįmanomo geidauju: todėl kreipiuos į savo išdidumą, kad visada su mano išmintim jis koja kojon žengtų!

Ir jei ateis toks laikas, kad išmintis mane apleis, – beje, ji mėgsta tai daryti! – tada ir mano išdidumas teišskrenda su kvailumu manuoju!“

Štai taip nusileidimas Zaratustros prasidėjo.